

Dati kā vērtība. Riski to izmantošanā un prasmes aizsargāšanā

Ilze Murāne, Latvijas Bankas Darbības risku vadības pārvaldes vecākā risku speciāliste

Dati kā vērtība. Riski to izmantošanā un prasmes aizsargāšanā.

- ▶ Vai zini, kur atrodas Tavi personīgie dati
 - ▶ E-pasta ziņas
 - ▶ Dokumenti savā datorā vai mākonī
 - ▶ Fotografijas viedierīcē, mākonī un datorā
 - ▶ Sociālo tīklu profili

- ❖ Kāda būtu ietekme uz Tavu dzīvi, ja dati vairs nebūtu pieejami (pazuduši pavisam)?
- ❖ Kāda būtu ietekme, ja tie kļūtu publiski pieejami?

1

Mūsdienīgi norēķini – iespējas un riski

- ▶ Norēķinu karte (PIN kods, bezkontakta norēķini, bankomāts)
 - ▶ Internetbanka (SmartID , kodu kalkulators)
 - ▶ Zibmaksājums (progress, ērtības un atbildība)
- ❖ Vai mazdēls drīkst iepirkties ar vecmāmiņas bankas norēķinu karti?
 - ❖ Jā, jo pārdevējam ir vienalga, kas ir pircējs, ka tik samaksāts
 - ❖ Ja vecmāmiņa atļāvusi un pateikusi PIN kodu, drīkst tikai izņemt naudu bankomātā
 - ❖ Nē, to neļauj bankas noteikumi

2

Jautājumi pārdomām

- Vai zini, kur atrodas Tavi personīgie dati
 - E-pasta ziņas
 - Dokumenti savā datorā vai mākonī
 - Fotografijas viedierīcē, mākonī un datorā
 - Sociālo tīklu profili
- Kāda būtu ietekme uz Tavu dzīvi, ja dati vairs nebūtu pieejami (pazuduši pavisam)?
- Kāda būtu ietekme, ja tie kļūtu publiski pieejami?

Apdraudējumi: sliktas paroles

<https://drossinternets.lv/lv/info/vaifija-interneta-alfabets>
<https://www.esidross.lv/2020/09/13/parolu-parvaldnieki-4/>

Apdraudējumi: cilvēka rīcība

- ▶ Krāpnieciski zvani, sarakste
- ▶ Nezināšana, steiga, nevērība

STUNDU PLĀNS: APDRAUDEJUMI INTERNETĀ 3 – 6. klašu skolēniem

Apraksts: Šis stundu plāns ir izstrādāts, lai palīdzētu skolēniem, kuri izmanto internetu, identificēt un novērst draudus, kas varētu apdraudēt viņu drošību un darbības internetā.

- <https://neuzkeries.lv>
- <https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-apdraudejumi-interneta-3-6-klasei>
- <https://www.skolanakotnei.lv/macibas/sazinies/digitala-drosiba/>

Resursi

<https://www.esidross.lv/2020/09/13/parolu-parvaldnieki-4/>

<https://neuzkeries.lv>

<https://drossinternets.lv/lv/info/vaifija-interneta-alfabets>

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-apdraudejumi-interneta-3-6-klasei>

<https://www.skolanakotnei.lv/macibas/sazinies/digitala-drosiba/>

Personas datus drīkst apstrādāt

- ▶ Personas dati – dažāda informācija, kuru apkopojot var identificēt konkrētu personu
- ▶ Apstrādes
 - ▶ Likumīgums
 - ▶ Nolūks, apjoms
 - ▶ Precizitāte, glabāšanas termiņi
 - ▶ Veselais saprāts
- ▶ Ikvienam ir tiesības piekļūt informācijai, to labot
- ▶ Tiesības "tikt aizmirstam"

<https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/dvi-par-personas-datu-apstradi-un-aizsardzibu-attalinata-macibu-procesa>

Kāpēc datu aizsardzībai nepieciešami noteikumi

- ▶ Interneta lietotāju skaits
 - ▶ 1995. gadā – 16 miljoni
 - ▶ 2021. gada janvārī – 4.66 miljardi (59.5% no planētas iedzīvotājiem)
- ▶ Datoru veiktspējas pieaugums
 - ▶ Viedtālrunis būtu superdators ~1970. gadā
- ▶ Globālais ciemats – Facebook dibināts 2004. gada 4. februārī

<https://www.zmescience.com/science/news-science/smartphone-power-compared-to-apollo-432/>

Jautājums pārdomām

- Kas ir noteikti jāņem vērā pirms sociālajā tīklā publicēt attēlu, kurā redzamas vairākas personas?
 - Ja tas pieejams tikai ģimenei vai tuvākajiem draugiem, tad drīkst to darīt.
 - Ja mērķis ir iepriecināt sevi un citus, notikums parādīts pozitīvā gaismā, tad drīkst attēlu darīt pieejamu arī plašākam lokam.
 - Drīkst publicēt, bet jāreķinās, ka kāds var pieprasīt dzēst attēlu, un tas būtu jārespektē. Varbūt labāk paprasīt atļauju?

Resursi

<https://www.zmescience.com/science/news-science/smartphone-power-compared-to-apollo-432/>

<https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/dvi-par-personas-datu-apstradi-un-aizsardzibu-attalinata-macibu-procesa>